

AZ ÚT

folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

XI. ÉVFOLYAM

1939 8. SZÁM.

T A R T A L O M :

„Nem lesztek gyümölcstelenek...!”

(Káli Dénes.)

Prédikációvázlatok.

Egyházi törvényhozásunk új követelményei. (I. L.)

Tanulmányútam Schweizban. (Kozma T.)

A prédikáció feladata. (Thurneysen Eduard.)

Adatok, feljegyzések. Kazinczy Ferenc neveltetéséről A vasárnapi iskolai munka a háborus Angliában.

Irodalom. László Dezső: A gyülekezeteink élete. - A keresztyén élet alapkérdései. (I.)

**SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:
DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR**

Felölös szerkesztő: DR. IMRE LAJOS
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Cluj, Calea Marechal Foch 38. Ref. Theologia

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre 120 Lei
Egyes szám ára 12 Lei

Inregistrat la Tribunalul sub N-rul 1507/1938, la N-rul curent 26. szám alatt bejegyezve a cluji Törvényszéknél.

Előfizetési felhívás!

Az őszi könyvpiacra fog megjelenni *Barth Henrich* és *Barth Károly*: *Szemponitok a Szentlélekről szóló tanhoz* c. kiváló műve *Kozma Tibor*, árpástói lelkész fordításában. A munka első része filozófiai, a második theologailag tisztázza a Szentlélekről szóló tan legfontosabb kérdéseit. A könyv megismerteti a Szentlélekről szóló téves tanításokkal, azok cáfolatával és a róla szóló igaz hitet. A magyar theologiai irodalom egyik legelhanyagoltabb területe a Szentlélekről való tanítások részletes vitatása, noha ez a kérdés a református tanításban és gondolkozásban fundamentális. Ez a könyv a reformátori teológia egyik gyöngye. Nagy nyereség, hogy a fordító kiváló gonddal és nagy szakszerűséggel fordította azt magyar nyelvre. A komoly lelkipásztori és nevelői munkában és az öntudatos református gondolkozásban hézagpótló ez a könyv.

Ára kb. 8 iv terjedelemben, portómentes küldéssel 40 lei lesz az előfizetőknek. Bolti ára magasabb lesz. Megrendelhető a „*Kiáltó-Szó*” kiadóhivatalában. (Cluj, Ref. Theologia.)

Megjelent!

Megjelent!

„Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből” sorozat
16-ik száma

DR. TAVASZY SÁNDORTÓL:

Az ethika mai kérdései.

Ára 15 Lei.

A sorozat 17-ik száma:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Irta: Dr. Gönczy Lajos.

Ára 20 Lei.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr jámbor szolgája.

Szellemi szórakozás együttyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 10 Lei.

Megrendelhetők az Ifjú Erdély kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theol.

„Nem lesztek gyümölcsstelenek . . .“

II. Péter 1 : 5–8.

Mindössze négy rövid vers, — mégis valóságos enciklopédia, a lelkipásztori személyiség összefoglaló tudománya. Célkitűzés, program, módszer együtt. És oly átlátszó, skolasztikamentes előterjesztésben, mint ahogy rét virágozik. Olyan valaki szavai mögül süt elő az Ige, akinek mondatait az élet és tapasztalat fogalmazta s aki a tudományt önmagán tanulta. És most, egy gyümölcsöző élet ősi ragyogásában igazolva látta.

*

„*Teljes igyekezet*“-ben látja a lelkipásztori lelkület gyökerét. Nem tanjegyekre vagy „minősítés“-re kíváncsi. Hanem arra, hogy határozta-e magaddal és véglegesen? Nem vagy-e „fel nem ismert nagyság“ vagy „elkallódott zseni“, aki jobb híjján ráfanyalodott a mi barna kenyereinkre? — Nem enged továbbjutni, míg nem nyilatkoztál e részben: Jézusé vagy-e egészen szándékban, készségben, odaadásban?

*

Tisztában van vele, hogy a te „*hited*“ nem lehet teljes. Ki kell „ragasztani“. Amit te „hit“-nek gondolsz, talán nem több, mint sejtelmes vonzódás, érzelmes fogékonyság, homályos képzelgés, szuggesztió és autoszuggesztió. — Ő olyan hitre akar rávezetni, amely önmagát észleli, ellenőrzi, irányítja és megbizonyítja. Nem annyira statikát, mint inkább dinamikát tanít.

Ezért azt mondja: „*ragassz hozzá jócselekedetet*“. — Oh nem aféle „vitézségi érdemrendeket“. Hanem szürke évek művét. Szó hitele, jellem súlya nem terem gombamódján. Ha legalább tíz év heve, hava lesz mögötted . . . Mennyit fogsz addig kapkodni, másolni, csüggedni, higgadni . . . Mennyi csalhatatlan receptet fogsz félredobni és csodálkozni a magad paradicsomi naivságain . . . Amíg kiformázódik rajtad-veled a „legfőbb cselekedet“: „Isten dolgát cselekedni“. És ezt fogod „hit“-nek nevezni.

*

„*Ragassz hozzá tudományt*“ — mondja tovább. Azaz tanulj, mert üresre prédikálsz magadat. Tudja jól, hogy a papok mások köteiből hevenyésznek s még a jobb eset, ha szalma helyett dogmatikai képletet csépelnek. — Oh, mennyi skolasztikát, szófizmát, fisztulázást és hasbeszélést hallott már az Ige időtlen idők óta . . . Mióta vár arra a magától kikiváncsozó, egyszerű, eredeti be-

szédre, amit nem lehet betanulni a máséból. Egyedül csak Tőle közvetlenül, az Ő Lelkétől, aki maga ez a tudomány. — Tán csak nem képzeled, hogy ezt kezdedre adja a te ú. n. „inspirációd“ avagy az ismert „készülés“? Minő *színvonalon* kell tartanod magad, ha az Ő nevében akarsz, mersz szólani? Mint olvasod is: „színte magából az Istenből szólunk“.

*

„*Ragassz mértékletességet*“. Vagyis egészen Hozzá kell szabnod magad. Szavaid igazát be kell mutatnod önmagadon. És vizet innod, ha ezt prédikálsz. Ki kell járnod az önfegyelem iskoláját. Különben rajtad is bizonyul, hogy a „papot hallgatni kell és nem utánozni“.

*

„*Ragassz türelmet*“. — Be bizonyosnak kell lenned a diadal felől, ha el akarod hordozni a falud nyersességét, tudatlanságát, szilaj, megveszekedett, agyafurt természetét. Mint atya elrugaszkodott gyermekeit, úgy kell elbírnod és szenvedned őket. — Míg aztán, egy talán meg se ért napon megsiratnak, aztán emberöltőn át emlegetnek és nyomaid belevesznek az iratlan történelembé.

*

„*Ragassz kegyességet*“. Mert te imádkozó keresztyén vagy. Imádságra, bibliaolvasásra, otthonod megszentelésére vagy utalva. Te nem lehetsz „vasárnapi keresztyén“, te nem „ipart üzöl“ vele, nemcsak „példát mutatsz“ vele, hanem belőle merítesz erőt, bizonyosságot. Enélkül meg kéne semmisülnöd a hazugságban.

*

„*Ragassz atyafiakhoz való hajlandóságot*“. — Lehetsz-e hát leereszkedő vagy fölényes? Nemde, bele kell helyezkednek a falud problémáiba, fel kell nyalábolnod kérdései tömegét, mint a magadét. Hiszen te vagy a falu lelke, lelkiismerete, élharcosa. Fel kell hát derítened a daróc alatt lakó embert, ki kell hámoznod önszemete alól és magad elé állítanod dicsőségben. Majd akkor megismered közlő a „ragaszzkodást“, a „kutyahűséget“ s a „szív-aranyát“. — Be földszintes dolog ehhez képest az úgynevezett „népszerűség“ . . .

*

„*Ragassz szeretetet*“. Csak szülőt nem kell biztatni. A mostohát pedig hiába. A természetében kell lennie, hogy magzatát szeresse. „Lélekben tölem vagytok“ — mondhatod Pállal. Ők a dicsőséged, ők a koronád. Isten rajtad keresztül szereti őket. Te pedig Isten mellőzésével sohase szeretheted őket igazán.

*

Éjszaka van. A falu betakarózdott saványú füstlepedőjébe s dunnyhának vastag sötétséget rántott magára. Csak egy parányi fénypont rezeg a templomdombon. A pap lámpája. Mégis egy falu sarkcsillaga. Egy kis világ délkörét igazítják utána.

Káll Dénes.

1. Hajóelsüllyesztésekről olvashatunk. Eszembe jut a Titanic katasztrófája. Filmen is megörökítették. Akik már nem menekülhetnek, összegyűlnek a fedélzeten s zsoldárral az ajkukon néznek szembe a halállal. Előbb a lábukat, térdüket veszi birtokába . . . Milyen rettenetes szembenézni a halállal. S tudni, nincsen menekvés. De vajjon egyáltalán lehet-e a halál elől elmenekülni, s nem állunk-e mindig szembe vele? Sokan elfeledkeznek erről. S még inkább arról, ami azután jön. Mindenki tervez: megházasodom, földet veszek, házat, felnevelem gyermekeimet, majd csak szerzek annyit, hogy zavartalan legyen öregségem stb. És azután? Hát egyszer majd én is meghalok. És azután? „Elvégzett dolog, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután az ítélet.”

2. Az ítélettel épp úgy szembe kell nézni, mint a halállal. S mit ér a legboldogabb földi élet, ha az itt töltött rövid időt szörnyű örökkévalóság követi? Ma könnyebben nézünk szembe. Minél nyomorúságosabb az idő, annál közelebb van az örökkévalóság. Ama nap, amely elközelgett (12) a végtélet napja. Mi nem félünk tőle. A hívők számára felmentést és üdvösséget hoz. Nyilvánvalóvá lesz az a világosság, amelyet Jézus hozott. A Golgota keresztiéről a kegyelem világossága elűzi az emberiség bűnös, reménytelen éjszakáját. Aki hisz, az tudja, hogy a bűn sötét uralma, az éjszaka elmúlt.

3. De akkor vajjon szabad-e továbbra is lustálkodnunk, a régi sötét, rossz szokások, bűnök által beszennyezett életet élnünk? Szabad-e aludni egy percig is, elfeledve a nekünk adott kegyelmet, nem törődve az üdvösségünkkel? A hitetlen embernek nincs szeme (híte), nem látja, hogy Isten elhozta már világosságát. Nem csoda, ha a maga bűnös ösztönei szerint él. (A sötétben nem látni, kinek milyen a ruhája.) De a hívő ember csak a világossághoz méltó ruhában ékesen járhat, cselekedeteinek meg kell állaniok „ama nap” mértéke alatt is. Az a tudat, hogy mi Isten választott gyermekei vagyunk, üdvbizonyosságunk a legtisztább erkölcsi élet folytatására, jócselekedetekre kell ösztönözzön bennünket. Serkenjétek fel, legyetek jobbak . . . stb.

4. Lehetetlen? Levetkezni a bűnöket nem könnyű. Hiszen míg e testben járunk, fejünkhöz kötött a gyarlóság. Nem is tudjuk a magunk erejéből. Amint az ítéletkor Krisztus érdeme fogja eltakarni érdemtelen voltunkat, (fehér ruhát ad fekete lelkünkre) úgy már itt a földön is a tiszta erkölcsös élet folytatására csak Krisztus adhat erőt. Amint a ruhát mindennap újra felvesszük, úgy kell újra és ismét újból Krisztushoz folyamodnunk.

Krisztus szavára hallgass, ne a test szavára figyelmezz, akkor bármikor készen leszel, hogy szembenézz a halállal, az ítélettel.

Szakadsok, botránkozások.

Róm. 16: 17—18.

1. Az ősi turáni átok. Széthuzás, pártoskodás, szakadások. Milyen könnyen adunk hitelt soraink közé befurakodott hamis atyafiaknak, gyűlölködő lázítóknak, vagy megzavart fejű bölcselkedőknek. Nyájas szóval, hízkeléssel tetszetős új tudományokat hirdetnek, földi paradicsomot ígérnek. Mennyi kárt, bajt veszedelmet zúdtítottak már reánk. Ezek közül a tévtanítók közül azok a legveszedelmesebbek, melyek népünk lelki javait, őseitől örökölt erkölcsseit, a tiszta evangéliumi tudományt, hitét veszélyeztetik.

Minden időben voltak. Ott állottak már az ifjú keresztyénség bölcsőjénél is. Már Pál is küzdött ellenök. Vajha felhívása beleszendülne a mi szívünkbe is: vigyázzatok atyámfiai. Óvakodjatok a hamis prófétáktól. Báránybőrben közelltenek, de belül ragadozó farkasok. Csak egy evangélium van, amelyet tanultatok. Maradjatok mellette. Hogy szeretném sok kisértésnek kített Testvéremnek oda-kiáltani: „II. Tim, 3: 14.”

2. Sajnos sokan már meg sem hallják kiáltásunkat. A gyülekezettől elszakadva reszketnek sötét tévelygésekben, vagy megtagadva evangéliumi református keresztyén nevüket, Jehova tanuinak vallják magokat, holott a valóságban néhány amerikai úr kétes értékű bölcsessége mellett tanuskodnak. (Itt a saját gyülekezetemben kisértő két szektára célzok. Másutt mások lehetnek.) A tévtanítók elérték céljukat: szakadást okoztak. Ez a hamis próféták első jellemző vonása. Jézus: „Gyűlölcseikről ismeritek meg őket.” Ezek: béktelenség, civakodások, gyűlölség, a gyülekezet felbomlása stb.

3. De még ennél is veszedelmesebbek azok, akik elferdítik Krisztus evangéliumát, botránkozásokat okoznak a tudomány körül. Ami nem tetszik, azt kihagyják belőle. Valamit keveselnek, nosza kiegészítik. Az Írásokból annyit magyaráznak, amennyi tetszik s úgy. Pl. A bibliai csodák nem felelnek meg felvilágosult értelmőknek. A tizparancsolat elavult, szorít. Irva van: megemlékezzél a szombatnapról. Igen, ha nem volna annyi dolgunk; el vele. Tiszteld atyádat. Ha nem szegülne ellen akaratomnak; el vele. Ne paráználkodj. De ha már meguntam a feleségemet; el vele stb.,

éhséget, kínt, mártíromságot szenvednek. Mégis a pogányság legnagyobb és legcéltudatosabb képviselője el kell ismerje: Győztél sápadt Galileai! — Lemosolyoghatják földszagú, dadogószavú bölcsek fölényes gúnnyal, vagy gyilkos konoksággal szervezhetnek istenellenes ligákat, rendezhetnek propaganda kiállításokat, (templomokat felgyújthatnak, papokat legyilkolhatnak, egyházi szervezeteket megsemmisíthetnek) — aki van, volt és eljövendő, az megkezdte országlását.

4. Az ő eljövetelére figyelmeztet az évenként visszatérő adventi időszak. Boldog, aki meghallja az adventi harangok szavát s beáll a hálaadók s magasztalók seregébe. Most még beállhatunk, holnap talán már késő lesz.

Orth Imre.

Egyházi törvényhozásunk új követelményei.

IV.

Mit jelent most az egyház ezen felfogása annak szervezetére, az egyház és egyháztagok viszonyára s az egyháztagok jogaira és kötelességeire nézve? Tekintetbe kell itt vennünk, hogy milyen követelményeket ró az egyház ilyen felfogása a zsinati törvényalkotásra nézve.

Már a mult zsinat munkálatainál érvényesült az a gondolat, amire itt is fokozott tekintettel kell lenni, hogy az egyháznak a *Szentírás*on és *hitvallásokon épülő* jellegét határozottan ki kell domborítani. Ez az újabb református egyházalkotmányokban mindentűt megtörtént, a mi egyházi törvényeinknek is ezt a gondolatot érvényesíteni kell. Az egyház a maga Fejének, Jézus Krisztusnak kell, hogy engedelmeskedjék s ez az engedelmesség minden emberi gondolatnál előbbvaló, sőt minden emberi engedelmességgel ellenkezik. Arra kell tehát törekedni, hogy ez a törvényhozás egész vonalán világos legyen s minden intézkedés az Isten Igéjén alapuljon, azzal összhangban legyen.

Mivel az egyháznak az Ige hirdetése a feladata, szükséges, hogy ezt az igehirdetést az egyház tagjai minél nagyobb számának lehetővé tegyék. Az egyház tagjai közös élete, az együttes hitvallástétel, az Igének való engedelmeskedés, a szeretetben való élet pedig a kisebb létszámú, pásztorilag könnyebben vezethető gyülekezetekben inkább lehetséges, mint a nagy egyházközségekben, ahol a lelkész nem is ismerheti, nem látogathatja, nem tarthatja számon híveit, nem is jut el hozzájuk az Ige hirdetése úgy, mint a kisebb létszámú gyülekezetekben. Ezért a törvényalkotás rendjén nemcsak lehetőséget kell adni, de pressziót kell gyakorolni a nagy, egy lelkész által nem kezelhető egyházközségekre, hogy több, kisebb önálló egyházközsége oszoljanak. Ha az istiszteletlátogatás, úrvacsoravétel, az egyház munkáiban való részvétel tekintetében összehasonlítást teszünk a nagy és kisebb gyülekezetek között, megdöbbenve láthatjuk, hogy az előbbieknél milyen rossz az arányszám. Az erdélyi egyházkerület nagy, városi gyülekezeteiben átlagosan csak 8 százalék az istentiszteletlátogatás száma vasárnaponként, ami a 15 százalékos egyházkerületi átlagnak felénél valamivel

többet tesz ki, holott a lélekszámuk az egész kerületi lélekszámnak szinte tizedrésze. Az úrvacsoravételnél hasonló esetet látunk, ez a nagy egyházközösségekben a 6 százalékot éri el, míg az egyházkerületi átlag 11 százalék. Természetes is, hogy ahol a lelkipásztor nincs, mert nem lehet állandó kapcsolatban az egyház tagjaival, ott a lelki hatás elgyöngül, az igehallgatás és úrvacsoravétel kihagyóbbá lesz. Ha az egyház munkáiban való részvételt nézzük, hasonló képet kapunk. Nőszövetségi, ifjúsági munkában, gyermekpásztori alkalmakban való részvétel, még akkor is, ha számbelíleg nem mutatna nagy hiányosságot — mint ahogy mutat — a belső élet és a munka elmélyülése tekintetében nem is hasonlítható a kisebb gyülekezetekéhez. Nem is lehet csodálkozni azon, hogy a 8—10 ezres lélekszámú gyülekezetben nem lehet összehajítani az asszonyokat, ifjúságot, gyermekeket, ott a gyülekezet nagy része nem jár soha templomba, hogy ott nem lehet küzdeni a bűn és nyomoruság ellen, mikor a lelkipásztor csak élete és egészsége kockázatásával teheti meg — vagy még így sem —, hogy a gyülekezet családjait megismerje. Azt lehetne mondani, hogy egy ilyen munkát jó lelkiismerettel vállalni sem szabadna, de rákényszeríteni sem az emberekre. Egy akkori gyülekezetet csak úgy lehet elgondozni, ahogy a XVI. században egy ilyen kérdésre az egyik theol. fakultás tanári kara véleményét mondott: Jónás prófétának 100 ezer híve volt N-nivében, mégis tudott velük boldogulni. Az egyházközösségek lélekszámának olyan meghatározása tehát, amely már egyszer a külső, anyagi és egyéb szempontok nélkül csak az egyház szolgálata szempontját akarja szem előtt tartani s amely hisz abban, hogy a kisebb létszámú gyülekezet, amely megfelelő gondozásban részesül, anyagilag is jobban fenn tudja magát tartani, nélkülözhetetlen új törvényalkotásunkban, ha csak nem akarunk télen szemlélni lenni nagy egyházközösségeink pusztulásának. Egy ilyen intézkedés biztosíthatná azt, hogy az egyház igazán az Ige hirdetése és hallgatása helye lehessen.

Ugyancsak az egyház szervezetével összefüggő kérdés az egyháztagoknak az egyház életében és ügyei vezetésében jutó munka. Ha az egyház közösség és pedig lelki közösség, akkor az egyház tagjainak az egyház életében megfelelő része van. Amíg tehát egyik oldalon határozottan meg kell akadályozni, hogy az egyház a demagógiának, az egyéni indulatok, érdekek, ambíciók, érvényesítési vágy kielégítésének tere lehessen, más oldalról meg kell akadályozni azt is, hogy az egyház tagjai eljelentéktelenedjenek, hogy úgy érezzék, hogy rájuk nincs szükség, hogy ők csak adófizető alanyok, akik elé csak követeléseket állítanak, hogy az egyházban egy emberileg irányított vezetés van. Kétségtelen, hogy a ref. egyházjogban az egyháztól elválaszthatatlan a tisztség elve s az egyházi szolgáknak sajátos feladatuk az egyház ügyei vezetése, de nem hierarchikus értelemben s az egyházi szolgák éppenúgy tagjai a Krisztusnak, éppenúgy az Isten Igéje alatt állanak, mint mások, ezért különbség nem hatalmukban, csak megbízásukban van.

Az egyház tagjai a Krisztusról vallást levő életükkel és az Igének való engedelmisségben kell, hogy az egyház munkájában résztvegyenek. Mivel az egyház munkája az Ige szolgálata s az egyház minden élettevékenysége erre a célra és feladatra néz, a tagoknak ebben való nevelése és erre való felkészítése az egyház kötelessége. Mikor az egyház tagjai csak jogokat vindikálnak maguknak, mikor a másutt háttérbe szorított ambícióikat és akaratnyilvánításukat az egyházban akarják kiélni, ez azt mutatja, hogy az egyház igazi jelentésével és munkájával nincsenek tisztában, hogy nem a Krisztusról való bizonyágtételre, hanem önmaguk akaratára támaszkodnak. Viszont ha az egyház tisztviselői az egyház vezetését úgy akarnák a maguk hatalmába keríteni, hogy az egyháztagok erre vonatkozó munkáját és véleményét nem veszik tekintetbe, ez a magatartás szintén azt árulja el, hogy nem az Igének engedelmeskedő egyháztagokat akarnak nevelni, hanem világi értelemben vett hatalmukat akarják megalapozni. Azok a bajok, amelyek ma az egyháztagok jogai gyakorlása, különösen a választások körül fennállanak, abból az egyetlen forrásból származnak, hogy az egyház tagjai az egyház munkájában, életében nem a kellő módon vesznek részt. Ezért orvoslásuk gyökerében nem a szabályok szigorításában, hanem az egyháztagok megfelelő nevelésében áll. Az az egyházi szolga, aki igazán az Ige szolgáltatára igyekszik s az az egyháztag, aki igazán résztvesz az egyház ilyen irányú munkájában, nem fog sem szavazatokat vásárolni, sem szavazatokat áruba bocsátani. Minden törvényes szabályozás mellett tehát — amelyekre kétségtelenül szükség van — az egyház tagjai és vezetői komoly nevelésére van szükség.

Azok a szabályozások, amelyek erre vonatkozólag szükségese-
sek, a következő két szempont alá helyezendők. Először: lehetővé
kell tenni, hogy az egyház minden tagja a maga akaratának kife-
jezését adhasson a megfelelő fórumokon. Ennek elvonása nemcsak
eddiggi törvényeinken ütne csorbát, de ellenkeznek a ref. egyház-
alkotmány alapvető elvével is s elzárja a lehetőséget attól is, hogy
az egyház tagjai a maguk akaratának nyilvánítására keresztyén
módon ránevelődjenek, értve a tagok alatt az egyház tisztviselőit
is. Másodszor, az emberi bűn miatt állandóan kísértő és fennálló
kísértések és visszaélések megakadályozására biztosítani kell azt,
hogy lehetőleg visszaélések ne történhessenek. Vagyis, hogy az
egyes kérdésekben való döntésnél Isten akaratát érvényesíthessen.
Ezért a fokozatos ellenőrzést és felügyeletet fel kell használni, sőt
az eddiginél erőteljesebben alkalmazni, itt is gondolva arra, hogy
a felsőbb hatóságok és szervek ezt a munkát ne csak s ne egy-
oldalulag jogi és adminisztratív, hanem pásztori szempontból néz-
zék és kezeljék. Bizonyos azonban, hogy addig, amíg az egyházi
szolgák között a munkakörök és állások megítélésében a több-
fizetés, elnyerésében a saját érdekeik érvényesítése, a világi szem-
pontokból is elítélendő eszközök alkalmazása uralkodik, amíg szem-
élyi kapcsolatok vagy szimpátiák és nem az egyéni arravalóság,

az Isten előtti önkritika, Istennek minden érdek felett álló törvénye lesz divattá, addig az egyháztagek részéről sem várhatunk mást, mint alkalmazkodást azokhoz az eszközökhöz, amelyek éppen az ő bűneikre támaszkodnak és ezen bűnöket növelik, ápolják, erősítik s így lehetetlenné teszik, hogy az egyházban igazán Isten törvénye uralkodjék.

Még egy kérdés van itt, az *egyházi tisztség* kérdése, amely az egyház és tagjai kérdéscsoportjába tartozik s amely a ref. egyházjog alapján megvilágítódik. A ref. egyházjog nem ismer önmagáért való, szuverén tisztséget, tehát olyat, amely nem a gyűlekezet, az egyház akaratából választatnék, mindig fenntartva, hogy ez a választás tulajdonképp nem más, mint Isten akarata tudakolása, hogy kit akar ő azon helyre állítani. Ismerjük az egyházi szolgák választására nézve a régi megkülönböztetést: a belső elhívást, amellyel Isten az illetőt a maga szolgálatára elválasztja s a külső elhívást, mikor egyház őt, a belső elhívás alapján, a szolgálatra alkalmazza. A tisztség teljesítésében kétféle megbízást ismerünk: olyant, amely a reá való előkészületnél fogva életfogytiglani s olyant, amelynél a választás bizonyos időre szól. Az utóbbiaknál, a ref. felfogás azt diktálja, hogy az azon megbízásra alkalmasok bizonyos idő leteltével változassák egymást, hogy a felelősség és munka hordozásában mások is résztvegyenek s hogy egyetlen ilyen megbízás se szolgálhasson emberi hatalom meg-alapozására. Helytelen tehát — ahol csak valami kényszerítő körülmény nem követeli — az egyes megbízásokat hosszú időre s ismételten ugyanazokkal tölteni be, mert ebből a hatalom utáni törekvés, emberi érdekek érvényesítése, a munka és felelősség helyes megosztásának hiánya következik. A másik oldalon szükséges intézkedéseket tenni arra, hogy az egyházban az egyházi tisztség jelentőségét és súlyát megerősítsük, azt a tekintélyt, ami nem a külsőben, hanem abban rejlik, hogy az egyházi szolgák Isten Igéje hirdetői és szolgálói. Az előkészületben és nevelésben, nemcsak a lelkészek, de a tanítók és tanárok s különösképpen a presbiterek nevelésében biztosítani az egyház élete és munkája iránti megértést, megbecsülést, biztosítani azt, hogy az egyházi megbízásokat mindenki fokozatosan kaphassa s átmenjen azon a nevelésen, amit egy kisebb megbízás teljesítése által kap.

E követelmények közül sok nem az egyh. törvényalkotás körébe tartozik, de ez is mutatja, milyen szoros kapcsolatnak kell lennie az egyh. törvényhozás és kormányzás és, másik oldalon, az egyház igehirdető és nevelő munkája között.

A liturgia kérdése.

V.

A jelenleg érvényben levő E. T. I. tc. 104 § a a zsinat jog- és hatáskörébe utalja, mint törvényhozási aktust: „az istentisztelet alakjának és rendjének lényeges vonásokban megállapítá-

sát", a legfőbb intézkedés egyik tárgyául pedig, hogy: „intézkedik az énekeskönyv, agenda tárgyában". Ez a kifejezés, szóról szóra, az 1881-iki zsinati törvények óta szerepel a törvényeink szövegében. Az azelőtti kánonok a zsinatnak ezt a jogát nem szabályozták, hanem gyakorolták, a legtöbb kánon egyúttal magában is foglalván a liturgia elveit s alakja lényeges vonásait is. A romániai ref. egyház zsinata tudvalevőleg 1930 iki ülészekán foglalkozott a liturgia kérdésével s hozott ebben a tárgyban határozatot. Azóta több oldalon merültek fel olyan kérdések, amelyek a zsinat határozatának póllását, vagy módosítását teszik szükségessé. Különösen három ilyen kérdés van: a liturgia egységesítése kérdése, az énekeskönyv kérdése, amely ugyan az egyes egyházkerületek döntése alatt volt eddig, de amelyre nézve a jelenleg érvényes E. T. I. tc. 104. §. II. d) pontja az intézkedés jogát a zsinatra ruhazza és az áttérések ügyének rendezése, különös tekintettel a nem keresztyén egyházból való áttérőkre.

Az első kérdés itt az, hogy mennyire terjed a liturgia s agenda ügyében a zsinat joghatósága? Mennyiben felel meg a ref. egyházalkotmány szellemének az, hogy ebben s az ide tartozó kérdésekben a zsinat az egyes egyházkerületek döntő határozatot hozzon s mennyire terjedhet ez a határozat? Ez a kérdés ebben a formában még eddig nem merült fel. A mi egyházalkotmányunk megőrizte azt a gondolatot — ami az egyes egyházkerületek önálló fejlődéséből és szelleméből magyarázható —, hogy azoknak bizonyos keretek között önálló életet és saját szellemük és felfogásuk érvényesítésére lehetőséget nyujt. Az egész magyar ref. egyház szervezetét egységesíteni és egyformásítani akaró magyarországi irányzat végül is elfogadta ezt a gondolatot, azzal a ténnyel, hogy az 1881-iki debreceni zsinaton az erdélyi egyháznak jogot adott rá — vagyis csatlakozása feltételeképpen elismerte —, hogy számos sajátos alkotmányát szabadon gyakorolhatja és tovább is fejlesztheti. Sőt mikor ennek a jognak gyakorlása kérdésében az 1891-iki zsinaton heves vita tört ki, a többi egyházkerületek képviselői közül is a legtekintélyesebbek segítségével érvényt lehetett ennek szerezni. Vegyük hozzá ehhez azt a tényt, hogy a zsinat — még kevésbbé az egyet. konvent, ez utóbbi bizonyos ügyektől eltekintve — nem hatóság gyanánt van az egyház alkotmányába beállítva, hanem „törvényhozó és intézkedő gyűlés" gyanánt, ami azt mutatja, hogy az egyházkerületek önálló életét a törvény biztosítani akarja. Míg tehát más egyházaknál (skót, amerikai ref.) a zsinat olyan hatóság, amely az egyház kormányzását legfelső fokon végzi, addig nálunk a zsinati intézkedés és törvényhozás munkájával a kormányzás nem jár együtt, azt az egyházkerületek maguk végzik el.

Természetesen, nem jelentheti ez azt, hogy a zsinati törvényhozás és intézkedés mellőzésével, vagy megváltoztatásával járhatnak el az egyes egyházkerületek. Hiszen azok a törvények és intézkedések az egyházkerületek képviselői jelenlétében és szavazatai

utján jöttek létre s ha valamelyik egyházkerület ennek érvényességét megtagadja s azzal ellenkező határozatot hoz, akkor nemcsak kifelé, tehát a többi felé teszi bizonytalanná a helyzetet, hanem befelé is, vagyis, saját kebelében nyit kaput a törvényesen, többség által hozott határozatok érvénytelenítésének és kijátszásának s a kisebb autonómiák önfejtségi törekvéseinek. Mire vonatkozik tehát az egyházalkotmány azon gondolata, hogy a zsinat nem hatóság s hogy az egyházkerületeknek önnálló kormányzatra joguk van? Két dologra: először arra, hogy az egyházkerületek a zsinati határozatok végrehajtási módjára, alkalmazására, az ebben felmerülhetők szerinti eljárásra fenntartják a maguk hatalmát s belátásuk szerint intézkednek, vagy, olyan esetekben, mikor a zsinat nem döntött, vagy nem dönthetett valami kérdérdésre nézve, az egyházkerületek, fontosabb kérdésben is dönthetnek. Így történt pl. az erdélyi egyházkerületben döntés az énekeskönyv összeállítása és bevezetése s a lelkészválasztási törvény olyan módosítása esetén, mely megengedi három minősített pályázó megjelenését és prédikálását a megüresedett egyházközségben. Vonatkozik azonban arra is, hogy a zsinati törvényalkotás és intézkedés természetesen tartja szem előtt mindig az egyházkerületek önkormányzatát s hagyja nyitva azok intézkedésére azokat az eseteket, amelyekben egyetemes intézkedést tenni végleges érvénnyel, nem lenne helyes. Mikor tehát a törvény a zsinat jog- és hatásköréről szólva bizonyos kérdésekben csak általános elvek megállapítását utalja a zsinat hatáskörébe, akkor ezzel azt fejezi ki, hogy a zsinat végzéseivel nem akarja az egyházkerületek sajátos jogait elkobozni, vagy azok gyakorlatát lehetetlenné tenni. Látszik ez abból is, hogy a régebbi zsinatok naplóiban feljegyzett hozzászólások állandóan hivatkoznak az egyes egyházkerületek eddigi gyakorlatára s amíg a zsinat fontos elvi kérdésekben egységesen és egyetemes érvénnyel hozta meg a maga határozatát, ezek alkalmazásában vagy mellékes kérdésekben mindig igyekezett azon, hogy az egyházkerületekben kialakult gyakorlatot vagy szokást, amennyiben az a ref. elveknek megfelel, ne háborgassa. Hogy ezt nem mindig lehetett úgy érvényesíteni, hogy ebből zavar ne támadjon, ez világos.

Az az elv tehát, amely a zsinatot úgy állítja be, hogy mellette az egyházkerületek történelmi hagyományaik alapján kialakult életüket, a közös nagy elvek érintése nélkül folytathassák, határozottan megfelel a református felfogásnak. Egyik oldalon attól óv ez meg, hogy a zsinatok olyan értelmű tekintélyében higgyünk, amilyent ezeknek a római egyház tulajdonít. Ez a tekintély s ez a hit az egyház életét teljesen kiszolgáltatná a zsinati intézkedéseknek, nem venné tekintetbe sem a történeti alakulást, sem az adott helyzetet, amelyek közül mindkettő az egyházkerületek önálló életét és sajátos viszonyait s az ezek alapján megszilárdult sajátos szellemét alakította ki és jellemzi, amely pedig, mint az egyház valóságos helyzete, az Ige szolgálatában mindig tekintetbe veendő. Ezzel kiölné az egyházban a sajátos színt, amely éppen annak

gazdagságát, erejét képezi. Igaz, hogy a zsinat tagjai, akik különböző egyházkerületekből jönnek, hozzák magukkal ezt a sajátos szellemet s ott érvényesíthetik is, de ez az érvényesítés nélkülözi azt a keretet és szövetet, amit az egyházkerület önállóságában képvisel. A másik oldalon megóv ez a felfogás attól, hogy a zsinat csak az egyes egyházkerületek együttes tanácskozó testülete legyen, vagyis, hogy a zsinat jogát, hogy az összes egyházkerületeket egyformán kötelező törvényeket és intézkedéseket hozhat, tagadjuk. Ezzel együttjárna az egyháznak kisebb egységekre, az egyházkerületekre való teljes széthullása, egységének megbomlása, tehát, ha más értelemben is, de bizonyos independentisztikus gondolat. A ref. felfogás ezt a két veszedelmet kerüli el azzal, hogy az egyház egységét vallja anélkül, hogy ez az egység az egyes egyházközségek vagy egyházkerületek önállóságát és sajátosságait meg akarná semmisíteni, más oldalról vallja ezek önállóságát, azt a feladatot, hogy Isten Igéje szolgálatát a maguk életében, felelősség mellett végezzék s a saját szellemüket érvényesítsék, úgy azonban, hogy ezen munkának az egész egyház életére való kihatása s az egyház egységében való érvényesítése felől meg ne feledkezzenek. Ennek a kérdésnek, vagyis, az egyházközség és egyetemes egyház, az egyházkerületek és az egyetemes egyház viszonya kérdésének helyes látása sok félreértéstől szabadlt meg bennünket.

A kérdés, amiből kiindultunk, az volt, mennyiben hozhat, vagy mennyiben helyes, ha hoz a zsinat a liturgia és agenda kérdésében olyan határozatot, amely az egyes egyházkerületeket a többségi határozat erejével kötelezi. Láttuk, hogy ebben a kérdésben a zsinat jogkörének s az egyházkerületek jogkörének helyes viszonya dönt. Lássuk most, hogy alkalmazható ez erre a kérdésre?

Az 1881-iki törvénynek azon kitételéből, hogy a zsinat hatáskörébe tartozik „az istentisztelet alakjának és rendjének lényeges vonásokban megállapítása“, az 1891-iki zsinaton felmerült egy javaslat a „lényeges vonásokban“ kifejezés elhagyására a Mitrovics Gyula részéről, amit azonban a zsinat nem fogadott el, az ezen javaslat ellen szóló azon érvelés elfogadásával, hogy egy ilyen kihagyás a helyi szokásokba nagyon mélyen nyulna bele. A Mitrovics indoka az volt, hogy egységre törekszünk, ez legjobban az istentiszteleten kívántatik meg, „hogy ebből is lássék, hogy a magyar ref. egyház tagjai vagyunk“. Az 1904—7-iki zsinaton már ez a kérdés nem is képezte újabb indítvány tárgyát, ellenben kihagyta a zsinati jogkört szabályozó részből a népiskolai valláskönyvekre vonatkozó pont. Ugyanez zsinaton, mikor a liturgiaügyi előadó, Nagy Károly a kérdést bevezeti, megállapítja, hogy ez a kérdés azon törekvés folyán jutott a zsinat elé, hogy az istentiszteleti rendtartásban egység legyen az egyházkerületek között. Jelenti, hogy a konvent kérdésére adott válaszukban az egyes egyházkerületek leszögezték, hogy a liturgiát alaki tekintetben teljesen, tartalmi tekintetben csak részlegesen akarják egyeztetni,

hogy kötött alkatrészek legyenek, hogy az egységesítés történelmi alapon viendő keresztül s az egyházközségek különleges szokásai megszűntetendők. Javasolja, a liturgiai bizottság nevében, hogy a zsinat, mivel az egységes liturgia életbeléptetésére az idő nincs megérve s egy ilyennek kötelező életbeléptetése megrázkódtatásokkal járna, adjon megbízást a konventnek, hogy készíttessen el egy liturgiás könyvet, a kérdés gyakorlati előkészítése céljából, viszont a kérdést egyháztörténeti és irodalmi uton tartsa felszínen. Ezt a javaslatot a zsinat elfogadta s így az egységes liturgia ügye, lényegbe vágó döntés tárgyát nem képezte. Ez vezette be, az ezen zsinat óta egészen az 1930-as években létrejött határozatokig, a magyar ref. egyházban váltakozó élénkséggel folyt irodalmi munkásságot a liturgia kérdése körül, amelynek egységes kötelező formában való elrendeléséről az 1904—7-iki zsinat lemondott, az e határozattal együttjárható nehézségek miatt.

Hasonló sorsa volt az egyházi énekeskönyv egységesítése kérdésének is, azzal a különbséggel, hogy az irodalmi viták és fejtegetések mellett itt az énekeskönyvtügyi bizottság próbaénekeskönyveket is bocsátott ki, amelyek azonban nem tudták megnyerni az egyházkerületek egyetemes tetszését. Itt az énekeskönyv szintén egyházkerületenként eltéréseket mutatott, a legnagyobbat az erdélyi egyházkerületben, amelyet énekeskönyvünk már régóta esedékes és égetően szükséges megújításában ez a vita és eredménytelen próbálkozás akadályozott mindaddig, míg 1924 ben saját maga ki nem adta, a zsinattól nyert felhatalmazás alapján, az eddigi énekeskönyv anyagát s emellett függetlenül újabb énekeket magában foglaló, énekeskönyvét.

VI.

Ismeretes, hogyan áll egyházunkban ma a liturgia kérdése. Az 1932-iki zsinat, ellentétben az erdélyi egyházkerületnek már évekkel azelőtt megindított munkálatok nyomán kiadott Agendájával, azt a módot választotta, hogy a legtöbb vitára alkalmat adó vasárnapi és ünnepnapi, valamint hétköznapi istentiszteleti rendtartást kétféle formában szabta meg, aszerint, hogy a lelkész vezeti a szószékből az istentiszteletet, vagy nem. A sákramentumos, valamint szimbolikus istentiszteleti formára nézve egységes eljárást állapított meg. Ez a rendtartás 1933 január 1-ével lépett életbe, olyan módon, hogy a kebelbeli gyülekezetek és lelkészek rendelkeztek kaptak, hogy ehhez a rendtartáshoz alkalmazkodjanak. A végrehajtás körül azonban tovább folyt az az ellentét, ami a kétféle — mondhatjuk liturgikai, sőt theologiai — felfogás között már azelőtt látszott és a határozathozatal ilyen módjában is megnyilvánult. Az egyházközségeknek a legtöbb helyen nem volt módjukban önállóan választani a kétféle rendtartás között — a zsinat nem is szabta meg ennek módozatait —, hanem legtöbb esetben felsőbb parancsra vették át vagy tartották meg az egyiket vagy másikat. Ebből az a baj következett, aminek forrása már az előkészítésben

rejlük, hogy az egész kérdés nem lett egyházunkban igazi komoly, lelki és theologiai kérdéssé, hogy ebbe a kérdésbe mellékes szempontok, szimpátiák, felsőbb parancsok jötszettek bele, s így újból egy alkalmat veszített el egyházunk, mikor a maga életének ilyen fontos kérdését, regionális, technikai s más ilyen másodrangú szempontok szerint való igazodás helyett tiszta theologiai, lelki szempont szerint, Isten Igéje alapján, és az egyház tagjainak az öntudatos hitben való nevelésével lehetett volna megoldania. Azért ezt az ügyet s ennek elintézését az 1932-iki zsinaton és azután, úgy kell elkönyvelnünk, mint egy újabb kudarcot, egyházunk lelki arcának kialakulásáért és öntudatosodásáért való harcában.

De a jelen helyzet még ennél is rosszabb. Az a gondolat, amellyel az egységes liturgiára való törekvés már az 1881-iki zsinaton kezdődött, s ami azóta is állandóan felszínen van, hogy t. i. a református egyház istentiszteleti rendtartása egyforma legyen, ma még kevésbé tekinthető megvalósultnak, mint azelőtt. Az egyházban szerte, ezerféle változatát látjuk az istentiszteleti rendtartásnak, még olyan liturgiális funkcióknál is, ahol pedig a zsinati törvény nem ismer kétféle formát. Van, ahol II. számú liturgiát használnak költött bűnvalló imádsággal, de prófétai, tehát az Ige áldásáért mondott imádság nélkül; van, ahol a feloldozást, amely Isten szava az emberhez, Istennek mondják el imádság formájában, az Úr imádságát, amelyről az utasítás azt mondja, hogy csak a Máté 6:9 sköv. szerint mondandó, egyénileg megpótolják és változtatják, magasállású egyházi funkcionárius úrvacsorai ágendájában egy szót sem szól az úrvacsora jelentőségéről, hanem a kenyér finomságáról értekeznek, az ágendában közölt, költött imádság helyett egyéni imádságot mond stb. stb. Nem lehet elsorolni azt a sokféle variációt, s nem lehet elmondani azt a sok öntudatlanságot, ami ebben a dologban történik.

(Folytatjuk.)

Tanulmányútam Schweizban.

A belmissziói munka nem áll közvetlenül a lelkész vezetése alatt, illetve megoszlik. Amit most mondani fogok, természetesen Baselre kell alkalmaznunk, ahol tanulmányaimat folytattam. Itt a belmissziós munka úgyszólván teljesen laikusok kezében van. Az ú. n. városi misszió (Stadtmission) vezetői, mely látogatásokat végez, bibliaórákat, vasárnapi iskolákat tart, evangelizál. A vasárnapi iskola egy külön, de a városi misszió keretében levő vasárnapi iskolai szövetség kezében van. Elképzelhetetlen nagy áldást jelent, hogy ezt a munkát laikusok végzik, kikkel szemben tehát nem állhat fenn az a gyanú, hogy ez Ige hatalmáról hivatalból beszélnek. De, bár tulajdonképpen merőben egyházi alapon indult meg és áll fenn ma is, mégis az egyesületi szellem bizonyos hatása mutatkozik meg és elszigetelődik a gyülekezettől az Igy vezetett tábora, amint egy baseli lelkész elmondta nekem és meg is indult egy törekvés, hogy ezt a munkát központosítsák hivatalos egyházi részről, vagyis a vezetés, vagy a közvetlen felügyelet az illető gyülekezet hatáskörébe tartozzék és így áldásos munkája beletagozódjék szervesen az egyház, illetve a gyülekezet életébe. Hogy a fentemlített lelkész megállapítása fennáll, ezt tapasztaltam a városi misszió ezévből is megrendezett beszámoló ünnepségén, hol az öncélúság gondolata és az emberi akarás diadala jutott szóhoz és az alázat is bizonyos Isten előtti dicsékvés ruhájába öltözött a beszámolóban, amire az ez alkalomra felkért Berth Károly professzor prédikációja is rámutatott. Meg kell azonban állapítanunk azt is, hogy elterjedései mellett is tényleg az Ige szarka a városi misszió munkája szolgálni a lakosság minden rétegében és életet visz az egyház szervezetébe.

Ugyanezeket mondhatjuk el az ifjúsági egyesületek és leányszövetség munkájáról is. Ezeket is laikusok végzik, természetesen hivatott vezetés mellett. Meglepő, hogy a sokszor egészen egyszerű vezetők milyen közvetlenül hozzá tudnak férkőzni az ifjak lelkéhez. Valami alkalmoszerű tényből, vagy szemléltető anyagból jutnak el a bibliaóra tárgyához, mely azonban kibővül azután előadásokkal is. Emellett játék, torna, táborozásban gyakorolják a közösségi életet. A városi szövetség beletartozik a nemzeti szövetségbe, ez pedig a világszövetségbe. Ugyanilyen munka folyik a leányszövetségben, megfelelő alkalmazással. Az egyház szubvencionálja a városi szövetségeket, melyekben az egyházat két kiküldött képviseli. Az ifjúsági egyesületek tagjai résztvesznek azután a városi misszió munkájában.

A konfirmándusok oktatását természetesen a papok végzik, azonban egyetemesen kötelező vagy általánosan használt hitvallás nincs, sok helyen a credo-t sem tanítják, hanem a lelkész a maga hit-meggyőződéséhez képest készít kátét a konfirmándusoknak. Ez különben egyetemesen jellemző az egész protestáns Schweizra, hogy a hitvallási kényszer fel van függesztve, de a meggyőződés, amit a hívek vallanak, kifejezését mégis csak nagyobb részben a két nagy hitvallási iratban találja meg: a Heidelbergi Kátében és a II. Helvét Hitvallásban, legalább is tartalmilag. Nem a hitvallástól haladnak a meggyőződéshez, hanem a hitől a konfesszióhoz, mely bár sokszor egészen egyéni kifejezésű, mégis egyetemességet találunk benne. Ma, különösképpen a fiatalok, a dialektikai theologia neveltjei mindinkább hangoztatják a két nagy hitvallási irat kötelező, szükséges bevezetését az egyházi életbe. Ez már régóta nyitott

kérdés és ma is az. — A konfirmándusok azonban nemcsak oktatásban részesülnek, hanem nevelésben is, mert házi látogatásokkal, személyes beszélgetésekben, majd a konfirmáció után a konfirmáltak újbóli összegyűjtésével támasztják alá a lelkészek a konfirmáció anyagát. A konfirmált ifjakból alakulnak meg az ú. n. konfirmáltak egyesületei, melyeknek teljesen szabad részvétel az alapja.

Még a vallásoktatás kérdését kell röviden érintenem a gyermekekkel kapcsolatban. A vallásoktatás teljesen szabadjellegű, nemcsak az anyagot tekintve, hanem a gyermekek látogatását is. Az iskolák állami iskolák, hol a 6 éves kortól kezdve nincs felvéve vallásoktatás, hanem bizonyos órákat engednek át a lelkészeknek, amikor a gyermekek ahhoz a lelkészhez járnak vallásórára, akihez akarnak, illetve ahová szüleik viszik. Nem kötelező a gyülekezeti lelkész igénybevétele, sőt egyáltalában nem kötelező a vallás tanulása sem. Ez nem annyira a demokráciának tudható be, mint bizonyos lelki nagykorúságnak, mely képes belátni, hogy a gyermekek életére nézve éppen olyan fontos az Isten előtt való járás, mint a felnőtteknek. Ez azonban nem merül ki egynéhány imádság megtanításával, hanem a szülő már otthon vallásos nevelésben részesíti gyermekét, mely sokszor nem tanításban, hanem a gyermekeknek a szülők hitéletébe való bevonásával történik, úgy, hogy a gyermek tényleg Isten ügye iránti érdeklődéssel megy a vallásórákra. Így történik meg, hogy pl. az egyik lelkésznel egy kis szekrényke van kifüggesztve, ahová a gyermekek a vallásóra anyagával kapcsolatos kérdéseiket dobják be, melyeket azután a lelkésszel közösen megbeszélnek. Amint ez a lelkész elbeszélte, ezek a kérdések legtöbbször életkérdésük a gyermekeknek, a maguk kisebb világával kapcsolatban. Így pl. amikor felkerestem egy ilyen vallásórát, egy kérdés volt felírva egy cédulán a szekrénykébe: választhatok-e magamnak fiúbarátokat? Ezt azután a lelkésszel nyíltan én előttem megtárgyalták. Egy másik alkalommal a lelkész felkért, hogy tartsak a gyermekek előtt rövid beszámolót a mi vallástanulásunkról. Azért rövidet, hogy azután megbeszélés követhesse. Amikor a lelkész engem is egészen váratlanul ért felszólítása elhangzott, a gyermekek látható örömmel készülődtek fel halgatásomra. Azt gondoltam, hogy ez az öröm a vallásóra nem számított elmaradásának szól. Azonban mélyesen, örömmel, de egyben megdöbbenéssel csalódtam. A félórás beszámolómat olyan tartalmas és élénk megbeszélés követte, mely csak érdeklődők és hozzáértők között lehetséges. Egyáltalában nem úgy éreztem magam, mintha 12—13 éves gyermekek között lennék. Véleményük van, amit a tekintély előtti szereplésük is gátlás nélkül kimondanak. Érdeklődésük nem erőltetett, hanem önként ébredő, mely az otthoni szabad, önállóságra törekvő nevelés velejárója. Ennélfogva széleslátókörűek, anélkül, hogy megszűnnének gyermekek lenni. Ez különben jellemzője a felnőtteknek is: érettek és mégis talál bennük az ember valami hamvas gyermekiséget.

A belmisszió következő állomáshelye a nőszövetségek munkája. Nincs organizált munkájuk, hanem a hitnek szeretet-tevékenységben nyilvánuló ereje adja meg belső organizációjukat. Nem álnak hivatalosan kapcsolatban az egyházzal, de munkájukban az egyetemes egyház láthatatlan vonása a döntő.

Nem külső szervezet, hanem a hit és szeretet belső organizmusa, mely alapszabályok nélkül hatja át az életet. Munkájuk beteglátogatásban és segélyezésben, elhagyottak, szegények élelmiszer általi segélyezésében, ruhák adományozásában, tehát szociális segélynyújtásban oldódik fel. Az egyes nőszövetségek és a segélyezettek között egy-egy diakonissza-testvér áll, ki a kapcsolatot fenntartja. A nőszövetségeken kívül vannak egyesenes betegápoló, látogató egyesületek, melyeknek tagjai körülbelül az öskeresztyén gyülekezet diakonusi munkáját végzik.

Az alkoholizmus elleni küzdelem hivatott szerve a Kék-kereszt-szövetség, melynek külön háza van, külön szakosztályokkal, melyek a gyermekek, ifjak, felnőttek, férfiak és asszonyok között fejtik ki tevékenységüket. Szervezetileg szintén nem áll összeköttetésben az egyházzal, mégis annak egyik szociális intézményeként tekinthető.

Külön vannak énekkarai is az egyes gyülekezeteknek, melyek különösen a klasszikus éneket művelik.

Intézményei közé tartozik még az aggmeház, a Riehen és Bettirgen külvárosokban felállított diakonissza-intézetek, melyeknek kikerülő növendékei a betegápolás, látogatás és általában a szeretetmunka területén fejtik szolgá-
tos, csendes, áldott tevékenységüket.

Meg kell emlékeznünk a baseli Bibliatársulatról, mely 1804-ben alakult meg és ma a Biblia terjesztésében fejt ki működését. Ingyenesen ajándékozza meg Bibliákkal az ifjú házaspárokat, kik igénybeveszik az egyház áldását.

Egyik leghatalmasabb intézménye a baseli protestáns lakosságnak a baseli misszió; illetve külmisziói intézmény, mely szoros összeköttetésben áll az egyházal. Misszionáriusokat képez ki, kik Kinába, Japánba, Afrikába mennek. Időként tart missziói ünnepeket, előadásokat, összejöveteleket. Az egyház és a missziói intézmény kölcsönösen áldott hatást gyakorolnak egymásra. A missziói házban van a tanulók, vagy amint ők nevezik egymást: a testvérek internátusa, előadótermek, missziói múzeum, missziói könyvkereskedés. Van 4 missziói lapja, kölcsönkönyvtára. Felemelő nagy eseménye a baseli egyházi életnek az ifjú misszionáriusoknak június hó végén tartott felszentelő ünnepe, mely a baseli Münsterben történik. Az egész város megmozdul ilyenkor, amikor ezek a különböző helyekről összekerülő ifjak, mint felkészített misszionáriusok, vallást tesznek a gyülekezet előtt hitük mélységéről és elszántágáról.

Meg kell emlékeznünk röviden a protestáns-egyházi segélyegyesületről, melynek segítségével a szorultságban levő kül- és belföldi egyházak támogatására szolgál.

Végül pedig megemlékezem a számomra különösképen kedves theologiai Alumneumról, hol teljes ellátást élveztem igazi családi és tanulmányozó közö-
ségben 2 iskolai szemeszteren keresztül. Hosszú-hosszú évtizedek óta nyernék otthont az erdélyi és magyarországi theologiai hallgatók is ebben az intézetben, mely a lehető legnagyobb kényelemmel berendezve, a legapróbb dolgokig kiterjedő figyelmes gondoskodással veszi körül az ott összegyűlő internacionális társaságot, hol rémet a franciával, angol az olasszal és mivelünk magyarokkal a legbékésebb együttélésben fordíthatjuk teljes erőnket a tanulásra. Vita csak theologiai kérdések körül mozog, igaz, hogy abban résztvesz minden egyes tag és sokszor hangos tőle az egész Alumneum, de ezek a viták sohasem rontják meg a barátságot, sőt a magam részéről igen sok áldást nyertem belőlük. Ez az intézet életem legkedvesebb emlékei közé tartozik.

Meg kell még említenem, hogy Baselen nemcsak német, hanem angol, francia és olasz nyelvű protestáns egyházak is vannak. Ez utóbbi a waldens egyház.

Röviden ismertetem még a baseli és schweizi egyházszervezetet. Baselen az összes protestáns egyházak legfőbb hatósága a *zsinat*, melyhez a törvényhozás, új papi állások megszervezése, új épületek felépítésének kérdése, az évi költségvetés összeállítása és az utána következő egyházhatóság, az egyháztanács által odaterjesztett összes kérdések tartoznak. Az *egyháztanács* képviseli az egyházat kifelé. Mindkét hatóságnál túlnyomó részben a világiak vezetnek számban. A következő testület az *egyházközigazgatási testület*, mely az egyház gazdasági ügyeit vezeli és végrehajtja a felsőbb rendelkezéseket. Itt azonban egyáltalában nem a presbiteriumnak nálunk szokásos felsőbb hatóságokká való kiépítéséről van szó, mert az egy város területén lévő egyházak közös testülete a *zsinat* is és nem bír felelőviteli fokozat jelleggel, hanem csupán az egységes eljárás és a tárgymegosztás gyakorlati szükségére hozta létre. Tehát megfelelnek ezek a testületek a presbiteriumnak és közgyűlésnek. Így tehát azt mondhatjuk, hogy nem hatóságok, hanem inkább testületek ezek. Egyetlen kanton kivételével, az összes schweizi egyházak tagjai az egyetlen összefogó szervnek a közigazgatásban: a Schweizi Evangéliumi Egyházszövetségnek (Schweizerischer Evangelischer Kirchenbund). Ez rendezi és fejezi ki a schweizi egyházak egységét és körülbelül olyan módon, mint ahogyan az egyes kantonokat összefogja a Confoederatio Helvetica, vagyis a schweizi szövetség. Ez az egyetlen kanton, melynek számára a Kirchenbund csak tanácsadói jelleggel bír, Graubünden, ahol az egyes egyházak teljesen önállóan rendelkeznek sorsaik és ügyeik felett. Ha úgy tetszik, egyik napról

a másikkra megszüntethetik vagy helyreállíthatják ismét a protestáns egyházat a politikai községben. Különbözik, bár az összes többi egyházak beletartoznak a Kirchenbundu, törvényhozásuk és szervezetük autonóm.

Meg kell még különböztetnünk két csoportot a schweizi egyházban. T. i. a schweizi egyházak nagyjából még ma is államegyház, úgy, hogy az állam hivatalosan úgy tekinthető, mint protestáns állam. A másik része a schweizi egyháznak különvált az államtól bizonyos az államtól jövő rekompensáció kísérletében, mert az állam meglehetősen nagy teherrel könnyeb-ből meg a különszakadással, hiszen az alkalmazottak fizetése, egyházi épületek építése és fenntartása és az adminisztráció költségei többet nem őt, hanem ezek után a híveket terheli. Az egyházi adó felhajtására természetesen segítséget nyújt az állam. Az első protestáns egyház, mely elszakadt az államtól, a genfi volt, az 1906. esztendőben. Nevezetes, hogy a baseli protestáns egyház is elszakadt az államtól egy 1907—1911-ig tartó hosszú folyamat után. Természetesen egy inkább formálisnak nevezhető felülvizsgálás történt az állam részéről, de különben az egyház ügyeibe semmi beleszólása nincs, így pl. papok választásába, hívfelfogásába, szervezetébe stb. Itt jegyzem meg még, hogy a papokat nem egyszer mindenkorra választják, hanem 5 évenként újra szavaznia kell a gyülekezetnek, mely elbocsáthatja papját, ha arra okot talál. Ez is teljesen az egyház belügye. De nem igen lehet hallani olyan esetről, hogy a papját ne választaná újra meg lelkipásztorául továbbra is a gyülekezet.

Ha az eddigiekből megfigyeltük, úgy láthatjuk, hogy a schweizi egyházakat nem a külső szervezet, hanem az élet belső egysége, a meggyőződés szervezetet fogantató belső hatalma tartja össze, nem pedig idegen szempontok, nem az adminisztráció üresen örlődő malma, nem a konzervativizmus, nem a hagyomány. Azt az önkéntes odaadást, mely az egész egyházi élet minden szervezeti erőt felülmúló hatalommal rendelkező tartó pillére, nem merném egy magasabb minőségű hasznossági szempont követelése alatt létrejött magatartásnak minősíteni, mely csupán a lélek kiegyensúlyozottsága érdekében azonosítja magát az egyház ügyével. Ha ez sokaknál szerepet is játszhatik, de kizárólagosan ennek a ténynek betudni azt, amit ott láttam és amit nagy vonásaiban most már hallgatóm is megfigyelhettek, ez Isten kegyelmes munkálkodásának megtagadása lenne. Nem csoda azonban ez a belső erő ott, ahol már a teológiai hallgató a legnagyobb felelősséggel kezd hozzá tanulmányaihoz, külső kényszerítő okok nélkül, egyedül belső elhivatottsága Igére hatása alatt. Ez a megállapítás visz át bennünket a teológiai képzés kérdésének ismertetésére.

* * *

A teologia az egyetlen egyik fakultása és az állam tartja fenn. A teologia egy szakjára több professzort is alkalmaznak, azonkívül docenseket, vagyis előadókat, kiket évről-évre hív meg a vezetőség. A gyakorlati teológiát pl. kizárólag docensek adják elő, kik között elsősorban Thurneysen Edét kell megemlítenem, ki ebben az évben homiletikát adott elő és homiletikai szeminariumot tartott. A gyakorlati teologia másrészt bele van tagolva más főszakos tanárok előadási tárgyai közé. Azután vannak kizárólagosan exegeták, de emellett a többi professzorok is vállalják egy-egy szentírásbeli könyv exegetálását. Így pl. maga Barth Károly professzor is tartott exegesist. Az első szemeszterben a Kolosszé-levelet, a másodikban pedig az I. Péter-levelet magyarázta. Ugyanígy a másik dogmatikus, Köberle Adolf is adott mindkét szemeszterben exegesist. A filozófiai tárgyakat a theologusok legnagyobb részben Barth Károly festvérétől, Barth Henrikől hallgatják. A teológiai fakultásnak vannak olyan előadási tárgyak, melyeket csak theologusok látogathatnak, de vannak olyanok is, melyek minden fakultás számára hallgathatók. A legelső, amit a mi teológiánkkal szemben meg kell állapítanunk, mint különbséget, hogy nincsenek a tantárgyak évről-évre beosztva, hanem a vezetőség közös megbeszélése alapján a professzorok bejelentik, hogy milyen anyagot fognak előadni, melyből az ifjúság tetszése szerint választhat, hogy mit akar hallgatni. Természetesen 4 esztendő alatt sorra kerül minden, ami a theologusképzéshez szükséges, illetve, ami megadhatja azt az alapot, melyen a jövőendő pap továbbéplíhet. Mert azt nagyon természetesnek találják, hogy

a theologia nem adhat át egy kész anyagot, melynek elsajátítása után befejezést nyer a papi képzés. Inkább indítást, alapot, alkalmat és útmutatást ad a továbbtanulásra, képzésre. Ezekre szolgálnak a professzorok fogadó-órái is, amikor egy-egy kérdés megbeszélésére egy, vagy két napon alkalmat ad a professzor a hallgatóknak, amikor nem az előadott anyag kérdéseit tárgyalja meg a hallgató professzorával, hanem saját külön tanulmányi kérdéseit is. Barth professzor ezen a fogadó-órán kívül tartott ú. n. nyilvános estéket kedd esténként, amikor egy-egy előre kijelölt hallgató összefoglalt egy heti leadott dogmatika-anyagot és akkor Barth professzor az anyaggal kapcsolatosan feltett kérdéseket megválaszolta. Számomra ezek az esték mérhetetlenül sokat jelentettek, mert bár a feltett kérdések sokszor megismétlődtek vagy szinte feleslegesek voltak, de ha egy olyan kérdés is jött elő csupán, melyre azelőtt nem kaptunk feleletet, ez a főproblémákat mindig más és más oldalról világította meg és egy-egy alapvető állítás az előadások folyamán a különböző gondolkozási formákhoz, vagy a többi tudományokhoz, vagy pedig az élet fordulataihoz való viszonyulásában próbaköre tétetett és érdekes volt megfigyelni, hogy milyen különböző formákon, fordulatokon keresztül bizonyul meg annak igazsága. Egy-egy ilyen kérdés felvetéséért érdemes volt sokszor számomra egészen érdektelen estét áthallgatni. Természetesen számításba kellett mindig vennem, hogy azokon az estéken a dogmatikai tudományban még leginkább csak theologiai hallgatók vettek részt. Csak kevesen voltunk, akik már végeztek szorosan vett theologiai tanulmányaikkal. A feleletek mindig bőségesek és mégis frappánsak voltak. Annyival is érdekesebbek voltak ezek az esték, mert, mint az első szemeszteri Barth-előadások, a naturális theologia legmélyére markoltak. Erre még később vissza fogok térni, hogy röviden ismertessem a barthi theologia legnagyobb részét.

Közma Tibor.

(Folytatjuk.)

A prédikáció feladata.

A reformátorok számára a bűn valósága úgyszólván egyszerre lezárt minden ajtót. Nem lehetett mást látni, mint az emberi természet egy részét: amellyel szemben egy jó adag jóság állana kiegyenlítésül. Lehet így is látni és magyarázni, de ez az így keletkezett: így látott ellentét az emberben csak valami másodrendű dolog, mint ahogy minden psychologialig megragadható dolog másodrendű. Ez a feszültség csupán reflexe annak a szakadéknak, amelyben az ember nemcsak lelkileg, de testileg, gondolkodásával, egész lényével vergődik, annak a szakadéknak (Riss) közepén, amely Ég és pokol, Isten és az ördög közt tátong. Az ember a maga rosszaságával és jóságával együtt a Gonosz hatalma alatt áll, annyira, hogy a föld semmilyen hatalma sem tudja megszabadítani. És emellett ott van az imago Dei, amelyet mégis hordoz, de amely csak egy rettenetes vád. Hogy ezen állapota dacára mégis tudatában van az Istenképiségének, ez helyzetét még elviselhetlenebbé teszi. Most lesz világosabb előtte, hogy rajta sem Mária, sem a szentek nem segíthetnek. Most lesz világos, hogy az „isteni“ modern felfogása is hiábavaló számára. Most lesz világos, hogy mit jelent Istennök az Igéje: jelenti ennek a szörnyű szakadéknak az Isten által való áthidalását, Aki ezt valóban egyedül tudta megszüntetni: jelenti a bűnösnök a Jézus Krisztusban való megvigasztalódását, „Aki az ő drága vérével teljesen megfizetett helyettem és az ördög hatalmától megszabadított“. Nem, Isten nem „kapcsol“. Semmink nincs, amihez kapcsolhatna. Az ember csak olyannak tekintheti magát, mint aki az Isten számára nem is létezik, mert megemésztetik az Isten haragjának tűzében. Isten nem kapcsol, de újbólteremt. Hogy az ember, akit újbólteremt, ugyanaz, akit megsemmisítenie kellett — és most nem megsemmisíti, hanem a kegyelmébe fogadja, — az nem kapcsolás, hanem a kegyelem tiszta megfoghatatlansága. Az ember, aki nem is léphet Isten szemei elé, most méltóvá tétetik az Istennel való találkozásra. Miért? Azért, mert Isten úgy akarja. És ami ezért meg is történik. Ez az Ige testté létele. Ez Jézus Krisztus Maga, Istennek oknél-

küli megjelenése, de ebben az ok nélküli megjelenésben az egyetlen alap, amelyen minden alapszik.

És most még egyszer: megjelent az Ige, egyszer és mindenkorra megjelent. Nincs szükség megismétlődésre. De erről az Igéről bizonyosságtételünk van. Ez a bizonyosságtétel, az Írás bizonyosságtétele emberi történelem mezéjében van ágyazva: összefoglalva abban, amit az Írás kanonnak nevez. Kanon annyit jelent, mint mérőszinór. Mérőszinór? — kérdeztük. Minek a mérőszinórja? Felelet: egy beszédnek a mérőszinórja. Annak a beszédnek, amelynek semmi más rendeltetése nincs, minthogy ezt a bizonyosságtételt felélessze, ne engedje elveszni és elfelejteni. Úgy feléleszteni, hogy ebben a felélesztésben meglevenedjen. Így ismét a prédikáció előtt állunk. És itt domborodik ki véglegesen a prédikáció feladata.

Együttal azonban az Ige legfontosabb problémája, az időszerezőség kérdése előtt állunk. Ez abban áll, hogy Isten egyszer beszélt. De hogyan kell értenünk azt, hogy az egyszer mondott beszéd egyszersmindenkorra aktuális kell legyen? Ez az egyszer elhangzott Ige nem osztozik minden „mondott” dolog sorsában: az elmulásban? Ezen a helyen ismét különválnak a reformáció és a katolicizmus: valamint a modern protestantizmus útjai. Igen, ez az Ige is osztozik minden emberi szó sorsában. „Történeti” beszéd lett és mint ilyen valóban nem azonos Isten saját, mai szavaival, amelyet meg kell hallanunk, hogy helyzetünkön segítve legyen. Tehát Istennek a régi Igét újból kell mondania. Mint történik ez meg? A misztikus modernizmus ebből a kérdésből nem csinál nagy gondot. Szerinte a Jézus Krisztussal való egyidejűségünk abban áll, hogy mi végeredményben az istenit saját magunkban hordozzuk és a Jézus Igéjére csupán ösztönzés szempontjából van szükség, hogy Istent magunkban megszólalásra bírjuk és így ennek az isteni szónak bennünk való megszólalása azonos Istennek hozzánk intézett szavával. A katolikus theologia számára a dolgok sokkal mélyebben fekszenek, amennyiben tud a mi bűnösségünkről, „istentelenségünk”-ről. De még sem fekszenek oly mélyen, hogy ne állíthatná azt, hogy az egyháznak hatalma van az apostoli szukcesszió révén embereket kiválasztani, akik ebbe a szukcesszióba belépve azt a megbocsátó Igét, amelyet Isten egykor Jézus Krisztusban mondott ki, úgy tudják ma és most hirdetni, hogy általuk Isten Maga beszél hozzánk. A reformáció ezt a hidat, a múlt és jelen közti közvetítés hídját, az apostoli szukcessziót széttörte és az Isten Igéje szólását egyedül Istentől Magától tette függővé. Isten mondja az Ő egyszer mondott beszédét most és ma. Mondja akkor és ott, amikor és ahol Neki tetszik, — a prédikáció Igéjében, ameddig az az Íráson alapszik. Úgy, hogy csak egy emberi szó az, amely hozzánk szól, de amely mégis Isten saját Igéje, nem az egyház autoritása révén, sem nem önmagában, hanem úgy, csak úgy, hogy Isten Maga az, Aki a prédikátor emberi szavainak egyszerű eszközét fel akarja használni arra, hogy az Ő beszédét hallassa velünk. Így tanítja a II Helyét Hitvallás: praedecatio verbi

divini est verbum divinum. Ha ez az „est“ Isten Lelke által valóssá válik, ha Isten Igéje csendül fel a prédikációban, akkor minden megtörtént, aminek meg kell történnie. Ezáltal maga a pokol is hallgatásra kényszerül, mert abban van a pokol, amikor Isten nem beszél hozzánk. De ha Isten újból szól, kiszabadulunk a pokolból.

Ezért Isten Igéje az egyház legszükségesebb, egyetlen kincse. Ezért az egyházban egyedül csak az a fontos, hogy ezt az Igét újból és újból halljuk és hirdessük, hirdessük és halljuk. Óvakodjunk, hogy másban keressük a prédikáció értelmét, mint ebben. Allandóan abban a veszélyben forgunk, hogy ezt szem elől tévesztjük. Mi rendszeren a prédikáció értelmét valamilyen tettben keressük, amelynek a prédikáció nyomán kell végbemennie, vagy valamilyen érzésben, érzelemben, amelyet a prédikációnak kell felébresztenie. Ez esetben pedig a prédikációból az Isten által felnyitott ajtó helyett vagy valamilyen morális, vagy valamilyen misztikus beszéd válik. Természetesen minden igazi prédikációnak fel kell gyűjtania a szívünket és mozgásba kell hoznia és az azt helyesen hallgató ember az Ige igazi cselekvője lesz. De ez éppen akkor következik be, amikor az egyház nem a prédikáció ilyen vagy olyan „hatására“ törekszik, hanem abban csak egyet keres: Istennek Magának a megfoghatatlan beszédét. Ezáltal mentetik meg az Ige hallgatója és nem a szíve érzelmei vagy cselekedetei által, amelyek a prédikáció nyomán kell bekövetkezzenek. Csak a reformáció döntő tanítását foglaljuk össze, amikor azt mondjuk: a prédikáció által igazítottatik meg az ember. És ezt úgy kell értenünk, hogy a prédikáció közben Isten teszi a kezét az emberre. Es ez az ő megigazítása.

Tehát nem úgy áll a dolog, hogy az ember valahonnan önmagából nyerhetné a megigazítását. A prédikáció is ez esetben csak az emberi lét mélységeiben rejlő igazság felmutatása, fejtegetése lenne. Holott a prédikáció nem valami eleve meglévő dolog kifejtése, magyarázása, hanem éppen ellenkezőleg: valami olyannak a mondása, tudtuladása, ami addig nem volt meg. Isten az ő Igéje hirdetése közben tudtul adja az embernek, hogy az Ige által szent és igazgá válik. Annak a valaminek az ígérete, ami ez ígéret nélkül és ez ígéreten kívül nincs meg, a prédikáció sajátos, tulajdonképeni centrális eredménye. A prédikációban tehát szabályosan történik valami az emberrel. A prédikáció történés. Az exorcizmus megtörténéssel lehetne párhuzamba állítani. Ördögök üzetnek ki, Isten sajátja visszakerül ismét az Ő kezeibe. Jézus Krisztus az Ő Igéjében megjelenik a színen és az ezen világ szelleme által megéjtett ember életébe betör. Egyszerűbben úgy is le lehet ezt írni: ítélet hangzott el az ember felett, Isten kegyelmes ítélete, amely bűnöket fogad gyermekekül. Ez az ítélet hirdettetik az embereknek. A prédikáció ezen ítélet hirdetésének az eszköze. Ez az ítélet nem az emberi lét analizéséből adódik, elhatolhat ez a lét akármilyen mélységekig, ez az ítélet egy tiszta csoda, az embernek

Ísten mellé való Isten által munkált emelésének előreláthatatlan eseménye.

Ha így áll a helyzet, világos ez a két dolog: semmi sem sürgősebb, semmi sem menthet meg jobban, mint az igazi prédikáció. Másodszor: az igazi prédikáció írásprédikáció, biblikus prédikáció kell legyen: szigorú értelmezése annak, ami megíratott. Az ilyen prédikációért való harc azonban még a legegyszerűbb poszton is a legreményteljesebb ígéretet foglalja magában.

Thurneysen E.

Ford.: *Kiss Béla.*

Kazinczy Ferenc, neveltetéséről.

„Atyám a legreligiosusabb ember vala, akit képzelhetni; meleg szeretettel vonatott mind az felé, ami szent, ami jó, ami nagy. Nem hasonlítva a maga korabeliekhez, kiknek örömeik közönségesen a vigadás, ital, táncz és kártya volt, idylli életet éle házi körében, mint igen lelkes, jó és ritka szépségű hitvesének hű férje, gyermekeinek szerető atyja. Egy tisztelt öreg asszonyág nekem, már felvonakodott ifjúnak, azt beszéltte, hogy a maga korában az ifjúság díszje Zemplény, Abauj, Sáros vármegyékben az atyám volt, érett lelke, nemes módjai s tiszta erkölcei által, kit a nem jó példák meg nem szédíthetének... Legkedvesebb olvasása Thuanus és némely theologusok: akkor még ők voltak becsben. Reggel velünk, estve mindig cselédjeivel, ha felekezetéhez tartoztak, együtt végzé el imádságát, estve zsoltárt is énekelve hozzá, mint atyja s nagyatyja, András, ungvári vice-ispán s főkapitánya a zemplényi felkölteknek; s ennek atyja Péter, a fejedelmi ház első rendű udvarnokja, s minekutána eljászott életét megmentette, assessora a királyi táblának, tovább kinevezett, de a szolgálat kezdete előtt elholt, ítélőmester. Eleimnek a valóságosságot házi tulajdona volt s más színben, mint ama régi vala, most is az. Dienes öcsém bihari fő-nótáriusságában, és Zsuzsánna hugom, özvegy Péchy Sándorné, a templomban magok éneklének a sokaság között elől, amit csak az iskolamester szokott tenni.

A késmárki tót deák bennünket a német nyelv tanulásába egy képekkel gazdag biblia olvastatása által vezete, s én történetből Ésaíasnak valamely részét olvastam meg a kép mellé. Elragadtatva érzém magam a próféta munkájának poétai szépségei által és mivel a nyelvet nem értém, ahogyan illet, kivültem az atyám magyar bibliáját, s most éjjel-nappal a prófétákkal mulattam magamat, míg az Apocalypsis eliszonylta. Atyám örülve látá, hogy nyomdokait járom s Pál leveleit adá kezembe; de én Pált olvasni soha nem tudtam. Eltolt az az iskolás hidegség. Ellenben az Újtestamentum historiai könyvei és még inkább, amit az Ó ban találtam, még a Hübner gyilkoló előadása mellett is, kedves olvasásaim maradtak szinte öreg napjaimig.

A „Pályám emlékezeté“ ből.

A Vasárnapi Iskolai Világszövetség angol nyelvű lapja beszámolót közöl arról, hogy a háborús intézkedésekkel tele Angliában milyen módon folyik a munka s utasításokat ad annak végzésére.

A vasárnapi iskolai szövetség hangsúlyozza, hogy a háború idején éppen olyan, sőt még nagyobb felelősség vár azokra, akik vasárnapi iskolát vezetnek. Mivel Londonból a gyermekek legnagyobb részét vidékre szállították, közöttük, új tartózkodási helyeiken nehezebb dolgozni. Megemlíti, hogy egy nyugatangliai városba 3000 gyermeket szállítottak idegenből s ezeket az ottani vasárnapi iskolák nem tudják befogadni, szükséges tehát, hogy magánházakban, újonnan berendezett helyiségekben próbálják ezeket összegyűjteni és beosztani, gondoskodjanak azonnal számukra bibliák és énekeskönyvek beszerzéséről, hogy minden késedelem nélkül megkezdhető legyen a munka. Bármilyen áron is, de okvetlen tegyetek érte meg mindent, hogy a vasárnapi iskolai munka megszakítás nélkül folyék tovább — végzi a felhívást a lap.

Utasítást ad a lap arra is, hogy nemcsak a gyermekek, hanem a szülők is követelik ma a vasárnapi iskolai vezető fokozottabb gondviselését. Sok szülő van, aki távol kénytelen lenni a gyermekétől, ezekkel állandó összeköttetésben kell lenni, őket időnként tájékoztatni a gyermekek hogylétéről s megnyugtatni őket afelől, hogy a vasárnapi iskolai vezető figyelemmel kíséri a gyermek sorsát. Vannak vasárnapi iskolák, amelyeket levelezés útján tartanak fenn. Olcsó áron lehet kapni olyan nyomtatott lapokat, amelyeket vasárnapi iskolai vezető elküld más helyre szállított gyermekeinek, fenntartja velük így a kapcsolatot, vagy megrendel a számukra vasárnapi iskolai gyermeklapot, amelyből a gyermek akkor is részülhet a vasárnapi iskolai munka áldásaiban, ha ilyen csoportban nem vehet részt. Végül felszólítja a vasárnapi iskolai vezetőket, hogy tartsanak fenn szoros érintkezést a munka központjával, kövessék annak tanácsait és használják fel azokat a támogatásokat és indításokat, amelyeket a központ nyújt.

László Dezső : A gyülekezetünk élete.

Ref. Könyvtár. Nagyvárad 1939. 78 lap. Ára 10 lei.

A jelen füzet célját az előszó úgy szabja meg, hogy ez meg akarja mutatni, milyen eleven kapcsolat áll fenn a gyülekezet és anyaszentegyház között és milyen fontos minden keresztyén református emberre nézve, hogy megelégedjen — a gyülekezet apró életnyilvánításain át — azt a közösséget, amely őt az egész egyház közösségéhez kapcsolja. 14 fejezetben ismerteti meg a gyülekezet életével, még pedig annak igazi, a Szentlélek és Ige világosságában látható valóságával. A gyülekezet Istené, aki összehívta és feladatot adott neki, központja a templom, amelyben az Ige szól s ezért megmutatja külsejével is a gyülekezet hitét, ahol az istentisztelet folyik, amelynek vonásait és követelményeit a szerző megismerteti. Szól a gyülekezet tagjai egymáshoz való viszonyáról, az egyház tagjai külső kapcsolatairól, a gyermekekről és ifjúságról és annak neveléséről a gyülekezetben, az egyházfegyelemről, az egyház anyagi ügyei helyes gondozásáról, a gyülekezet kormányzásáról, tisztviselőkről s a gyülekezetek összetartásáról.

A füzet nagyon alapos és szép összefoglalása azoknak a kérdéseknek, amelyeket minden református hívőnek ismernie kell. Régen szükség volt már arra, hogy ezeket a kérdéseket megválaszolva és összefoglalva a hívek kezébe adjuk, hogy tájékoztassuk őket az egyház élete ezen vonásairól.

A füzet kiállítása szép, jó lett volna tartalomjegyzéket is csatolni hozzá.

A keresztyén élet alapkérdései. Bibliaórai vezérfonal.

Élő könyvek 28. sz. Kolozsvár, 1939. Ára 18 lei.

A régebben „Az Ur csodásan működik” c. füzetsorozat folytatása ez, amely 52 leckében ad nőszövetségi, ifjúsági keresztyén egyesületi és leányszövetségi vezérfonalat. A főkérdések, amelyek körül ezek csoportosulnak, a következők: Hogyan ismerjük meg Istent, Isten munkája az ember lelkében, Az ember hódolata Isten előtt, A keresztyén ember jelleme, Egymás között, A legsúlyosabb akadályok, A segítő kegyelem eszközei. Mindegyik kérdés 7 leckét tartalmaz, ezekhez kérdések vannak csatolva.

A füzet nagyon alkalmas bibliaórák tartására, ifjúsági istentiszteleteken tartott prédikációkra is alkalmas témákat ad. Nagyon fontos volna, hogy ahol bibliaóra tartása lehetséges, mindenütt vezessék be e füzet használatát, ahol pedig nem lehet ilyet tartani, ott a lelkész e füzet alapján tartson ifjúsági istentiszteletet az ifjúságnak. Magántanulmányozásra is igen hasznos.

I.

Egyházunk vagyoni állapotáról, új gazdasági lehetőségeiről és a sáfársági mozgalom óriási, egyetemes jelentőségéről ad világos képet

DR. IMRE LAJOS:

A sáfárkodó egyház

című könyve. Ára 10 lej.

Dr. Ravasz László:

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 180 Lei.

Hazafelé.

Elmélkedések és imádságok nők számára. Finom indiai papíron előállítva ára: **200 Lei.**

FÜLÖP FERENC:

Krisztus Királyságáért

oimű, Kuyper Ábrahámról szóló életrajza.

Az aktuális kérdéseket (iskolaharc, állam és egyház viszonya stb.) tárgyaló könyvre felhívjuk olvasóink figyelmét. Ára 12 lej.

Dolgozatok a református theologiai tudomány köréből

1. sz. dr. Gönczy Lajos: A református egyház kultusza	20
2. sz. dr. Tavasz Sándor: A kijelentés feltételei alatt	40
3. sz. dr. Imre Lajos: Isten és az emberi lélek	20
4. sz. dr. Tavasz Sándor: A dialektika theologiai problémája	30
5. sz. dr. Maksay Albert: Az exegézis problémái	25
6. sz. dr. Gönczy Lajos: Az igehirdetés tényezői	25
7. sz. dr. Tavasz Sándor: A theologiai irányok ártértékelése (A dialektikai theologiai, mint a theologiai irányok korrekciója)	35
8. sz. dr. Imre Lajos: A Kijelentés és a pedagógia	35
9. sz. Dávid Gyula: Kálvin gazdasági etikája	20
10. sz. dr. Tavasz Sándor: A szociális és gazdasági törekvések theologiai-etikai megítélése (A szocializmus és kommunizmus)	35
11. sz. Borbáth Dániel: A vallástörténeti és a dialektikai theologianak a kijelentésről szóló dogmatikai tanításai	25
13. sz. Niebergall emlékfűzet. Kedvezményes ára	40
14. sz. Nagy József: Kálvin és a művészetek	35
15. sz. Dávid Gyula: A keresztyén etika kérdése és irodalma a jelenben	15
16. sz. dr. Tavasz Sándor: Az etika mai kérdései	15
17. sz. dr. Gönczy Lajos: Mi szükségünk van az Ótestamentumra?	20

Megrendelhetők az Ifjú Erdély kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

Újdonságok jegyzéke :

A mi dalaink

IV-ik, változatlanul **bővített** kiadása megjelent. Címlapját Kós Károly rajzolta. A több, mint 150 válogatott, igazán magyar népdalt tartalmazó könyvecske ára 15 lej.

Istenes Énekek

cím alatt jelent meg *R. Berde Mária* összeállításában egy egészen új vallásos vers-gyűjtemény. A közel 500 költeményt tartalmazó, 368 oldalas, izléses kiállítású könyv ára 150 lej.

Tűz és Só

címen jelent meg *Sipos Géza* prédikációskötete. A 35 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 120 lej.

Új Kálvin-Kommentár

A Dávid Gyula szerkesztésében megjelenő Kálvin-Kommentárnak II. kötete Rábold Gusztáv fordításában hozza a Synoptikus-evangéliumok első részét. A 250 oldalas kötet ára 180 lej.

László Dezső: Gyülekezetünk élete c. 80 oldalas kis könyve a református gyülekezeti élet minden kérdését érinti. Ára 10 lej.

László Dezső: Isten népe és **Babos Sándor: A Szungárin** (útinapló) az „Egyház és Misszió” füzetsorozatának legújabb 3 lejes kiadványai.

Kitűnő neveléstani füzetek: Imre Sándor: A családi nevelés főkérdései, 100 lej; **Dr. Londy György: Mit olvasson a gyermek?** 40 lej; **Bognár Cecl: Az iskola gyermek**, 33 lej.

Fenti könyveket az ár és portó beklüldésével megrendelhetjük az „Ifjú Erdély”-nél. Kérje új, nagy árszállításokat tartalmazó árjegyzékünket!